

ZNAJOMOŚĆ ZASADY WZAJEMNEJ ZGODNOŚCI (*CROSS-COMPLIANCE*) WŚRÓD ROLNIKÓW Z WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Małgorzata Borkowska, Michał Kruszyński

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Abstrakt. W artykule dokonano oceny znajomości wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) wśród rolników prowadzących gospodarstwa na terenie województwa łódzkiego. Badania zostały przeprowadzone w 2012 roku w grupie 300 producentów rolnych za pomocą metody wywiadu kierowanego z użyciem kwestionariusza wywiadu. Podczas gromadzenia materiału badawczego zastosowano także metodę systemowej analizy informacji, która była ukierunkowana na analizę źródeł wtórnych. Badania wykazały, że poziom wiedzy łódzkich producentów rolnych w zakresie Zasady Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) wymaga uzupełnienia. Badania były prowadzone w ramach projektu badawczego, który ma na celu poznanie poziomu wiedzy w zakresie Zasady Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) wśród rolników z Polski południowo-zachodniej i centralnej, która obejmuje województwo łódzkie. Wyniki uzyskane na podstawie badań przeprowadzonych wśród łódzkich producentów rolnych porównano z danymi uzyskanymi w trakcie badań realizowanych wśród dolnośląskich i opolskich rolników.

Słowa kluczowe: Zasada (Wymogi) Wzajemnej Zgodności, Wspólna Polityka Rolna, ochrona środowiska terenów wiejskich, rolnictwo, województwo łódzkie

WSTĘP

Z dniem 1 stycznia 2009 roku wysokość otrzymywanych dopłat bezpośrednich, a także płatności z tytułu realizacji wybranych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 została uzależniona od spełnienia przez producentów

rolnych wymagań tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) [Borkowska i Kruszyński 2011].

Wprowadzenie *Zasady Wzajemnej Zgodności (cross-compliance)* jest wynikiem „zazielenienia” Wspólnej Polityki Rolnej, które polega na kładzeniu coraz większego nacisku na kwestie ochrony środowiska obszarów wiejskich poprzez stosowanie w gospodarstwach rolnych m.in. dobrej kultury rolnej i dobrostanu zwierząt.

Rolnicy korzystający z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, powinni prowadzić w swych gospodarstwach produkcję, która zapewni utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej, a także spełni podstawowe wymagania z zakresu zarządzania (SMR – *Statutory Management Requirements*). Wymogi w obszarze zarządzania (SMR) obejmują trzy obszary:

1. Obszar A:
 - zagadnienia ochrony środowiska naturalnego,
 - identyfikacja i rejestracja zwierząt.
2. Obszar B:
 - zdrowie publiczne,
 - zdrowie zwierząt, zgłaszanie niektórych chorób,
 - zdrowotność roślin.
3. Obszar C:
 - dobrostan zwierząt.

Przestrzeganie wymogów zawartych w tych obszarach jest bezcenne z punktu widzenia poprawy stanu środowiska naturalnego terenów wiejskich, która jest rozumiana jako „...utrzymanie lub zwiększenie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich przez działania mające na celu ochronę gleb i wód, utrzymanie obiektów kompensacji ekologicznej na obszarach wiejskich, zastosowanie płodozmianu oraz stosowanie systemów produkcji rolnej chroniącej środowisko...” [Niewęglowska 2011].

Wprowadzenie *Zasady Wzajemnej Zgodności (cross-compliance)* jako obligatoryjnego mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej, daje nadzieję na uzyskanie wymiernych efektów środowiskowych w zakresie: ochrony gleb i wód, zwiększenia bioróżnorodności czy efektywnej ochrony krajobrazu [Interpretation... 2006].

Dotychczas zostały już wdrożone wymogi w zakresie *Obszaru A* (1.01.2009 roku), który obejmuje wymagania w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz rejestracji i identyfikacji zwierząt oraz *Obszaru B* (1.01.2011 roku), obejmującego wymagania w obrębie zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt, zgłaszania niektórych chorób oraz zdrowotności roślin. Pełne wdrożenie i przestrzeganie wymogów z *Obszaru C*, obejmującego dobrostan zwierząt, zaczęły obowiązywać 1.01.2013 roku.

Wdrażanie *Zasady Wzajemnej Zgodności (cross-compliance)* trwa zbyt krótko, by można było ocenić środowiskowy wymiar tego instrumentu. W dyskusji nad kształtem i dotychczasowymi efektami wdrażania *Zasady Wzajemnej Zgodności (cross-compliance)* pojawia się wiele różnorodnych stanowisk i opinii.

Z jednej strony, podkreśla się znaczenie *Zasady Wzajemnej Zgodności (cross-compliance)* dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, który możliwy jest dzięki dostępowi do różnych instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej [Bisaga 2009], a z drugiej zwraca się uwagę na niskie nakłady pieniężne ponoszone przez rolników wdrażających ów mechanizm [Jones 2006]. Jednak nie wszyscy podzielają pozytywne opinie na temat znaczenia i kosztów wdrażania *cross-compliance*. W opinii Komitetu Rolniczych Organizacji Zawodowych i Generalnego Komitetu Spółdzielni Rolniczych Unii Euro-

pejskiej (COPA-COGECA) Zasada Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) dubluje obowiązujące już w ramach WPR wymogi, przez co wprowadza bałagan prawny, różnicuje warunki konkurencji między państwami wspólnoty oraz wprowadza dodatkowe obciążenia administracyjne [Korycińska 2009]. W opinii Łuczki-Bakuły [2006], wdrażanie mechanizmu *cross-compliance* w dłuższym czasie przyczyni się do zmniejszenia presji działalności rolniczej na środowisko, co będzie korzystne dla jego stanu.

Celem pracy jest określenie poziomu znajomości wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) przez producentów rolnych prowadzących gospodarstwa na terenie województwa łódzkiego. Badania miały na celu ocenę szeroko rozumianej świadomości środowiskowej badanych rolników.

METODA BADAŃ

Badania zostały przeprowadzone w 2012 roku za pomocą metody wywiadu kierowanego z użyciem kwestionariusza wywiadu. Grupę badawczą stanowiło 300 rolników, prowadzących gospodarstwa rolne na terenie województwa łódzkiego. Dobór obiektów badań miał charakter warstwowo-losowy, w którym kryterium stanowiło prowadzenie gospodarstwa rolnego o powierzchni przekraczającej 5 hektarów fizycznych.

Drugą metodą wykorzystaną podczas gromadzenia materiału badawczego była systemowa analiza informacji, ukierunkowana na analizę źródeł wtórnych [Kędzior 2005], w tym opracowań dotyczących krajowego oraz wspólnotowego prawodawstwa w zakresie Zasady Wzajemnej Zgodności (*cross compliance*).

Kwestionariusz wywiadu skonstruowano w ten sposób, że zawierał pytania dotyczące nie tylko znajomości i przestrzegania wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności, lecz także odnosił się do szeroko rozumianej świadomości środowiskowej łódzkich rolników.

Materiał badawczy został opracowany za pomocą analizy ekonomicznej poziomej i porównawczej [Kopeć 1983]. Zestawienia uzyskanych danych dokonano w formie tabelaryczno-opisowej. Do badań, w sposób celowy wybrano województwo łódzkie. Tłem dla wyników uzyskanych podczas badań realizowanych na terenie województwa łódzkiego, były dane zgromadzone w trakcie badań przeprowadzonych wśród rolników gospodarujących na terenie województw: dolnośląskiego i opolskiego.

WYNIKI BADAŃ

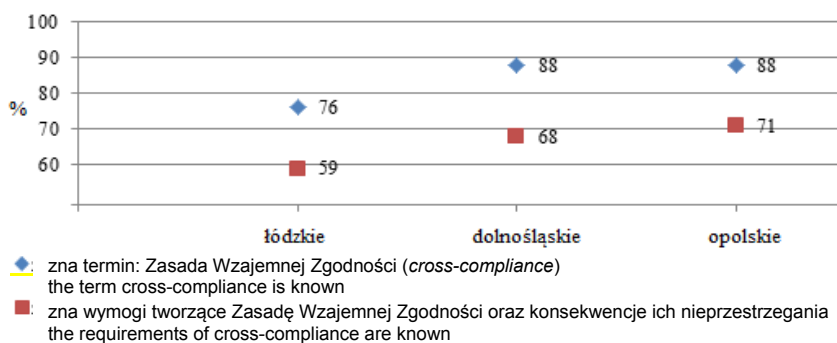
W badaniach przeprowadzonych na początku 2012 roku w grupie 300 rolników, zamieszkujących i prowadzących gospodarstwa na terenie województwa łódzkiego, dominowali tzw. młodzi rolnicy, nie przekraczający 40 roku życia – 53% badanych. Spośród nich 96,5% to mężczyźni; kobiety w badanej grupie stanowiły jedynie 3,5%. Wszyscy gospodarowali na areale przekraczającym powierzchnię 5 hektarów fizycznych.

Pod względem wykształcenia dominowały osoby legitymujące się dyplomem ukończenia szkoły średniej technicznej bądź ogólnokształcącej (46%); spośród nich wykształcenie kierunkowe rolnicze, bądź uznawane za rolnicze, miało 35% badanych. Wykształcenia zasadnicze zawodowe zadeklarowało 39% rolników; spośród nich wy-

kształcenie zawodowe rolnicze miało 31% osób. Wykształcenie podstawowe zadeklarowało 6% respondentów, a wyższe 9% – w tym rolnicze 97% odpowiadających. Wśród badanych, 17% uzyskało tytuł rolnika wykwalifikowanego poprzez ukończenie kursów organizowanych przez szkoły rolnicze, m.in. Zespół Szkół Rolniczych w Dobryszycach, a także centra kształcenia ustawicznego i ośrodki doradztwa rolniczego funkcjonujące na badanym terenie.

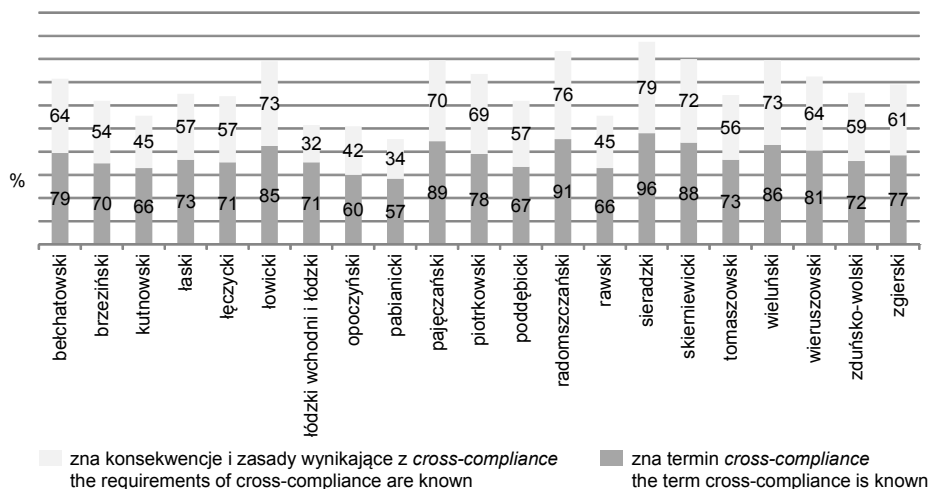
Wśród badanych tylko 76% zna termin: Zasada Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*), przy czym znajomość szczegółowych wymogów wynikających z omawianego mechanizmu, a także finansowych konsekwencji z nim związanych deklaruje 59% znających sam termin. W porównaniu z poziomem wiedzy reprezentowanej przez dolnośląskich i opolskich producentów rolnych (badania na terenie województw dolnośląskiego i opolskiego przeprowadzono w 2011 roku), łódzcy rolnicy wypadają niekorzystnie (rys. 1). Najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się w województwie opolskim, gdzie znajomość Zasady Wzajemnej Zgodności oraz konsekwencji, jakie wiążą się z koniecznością jej wdrażania, jest deklarowana przez 71% rolników znających sam termin *cross-compliance*. Nieco niższy poziom wiedzy w analizowanym obszarze prezentują dolnośląscy producenci rolni; spośród 88% znających termin *cross-compliance* 68% ma pełną świadomość wymogów, jakie muszą być przestrzegane w gospodarstwie będącym beneficjentem Wspólnej Polityki Rolnej. Porównując w dalszym ciągu omawianą znajomość wymogów, tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*), widać, że jej poziom prezentowany przez łódzkich producentów rolnych jest niższy o 9% w porównaniu z rolnikami prowadzącymi gospodarstwa na terenie województwa dolnośląskiego i o 12% z rolnikami z terenu województwa opolskiego.

Rozpatrując znajomość Zasady Wzajemnej Zgodności w obrębie powiatów tworzących województwo łódzkie stwierdza się, że najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się na terenie powiatu sieradzkiego i radomszczańskie, gdzie szczegółowe wymogi w obszarze *cross-compliance* są znane w kolejności 79% i 76% badanych (rys. 2). Wysoki poziom świadomości w tym obszarze prezentują także producenci rolni powiatów:

Rys. 1. Znajomość wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) wśród łódzkich producentów rolnych na tle rolników z wybranych województw Polski
Źródło: opracowanie własne.

Fig. 1. Knowledge of the requirements of cross-compliance among agricultural producers in Łódź on the background of the farmers in selected Polish voivodeships
Source: authors' own elaboration.

Rys. 2. Znajomość Zasady Wzajemnej Zgodności w powiatach województwa łódzkiego
Źródło: opracowanie własne.

Fig. 2. Knowledge of cross-compliance rules in the counties of the Łódź voivodeship
Source: authors' own elaboration.

łowickiego i wieluńskiego – (73%) oraz skierniewickiego (72%). Najniższy poziom wiedzy prośrodowiskowej reprezentują rolnicy, prowadzący gospodarstwa na terenie powiatów łódzkiego i łódzkiego wschodniego (32%) oraz pabianickiego (34%).

Z punktu widzenia geograficznego położenia omawianych powiatów stwierdza się, że istotnie wyższy poziom wiedzy, a co za tym idzie wyższy poziom ochrony środowiska przyrodniczego terenów wiejskich, poprzez wdrażanie wymogów zawartych w Zasadzie Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*), występuje w powiatach usytuowanych w północnej (łowicki i skierniewicki) i południowej (radomszczański, wieluński, pajęczański i sieradzki) części województwa łódzkiego. Niższy poziom wiedzy jest prezentowany przez rolników gospodarujących w powiatach usytuowanych w zachodniej, środkowej i wschodniej części województwa.

Wiedzę dotyczącą istnienia trzech obszarów w zakresie zarządzania SMR (*Statutory Management Requirements*) prezentuje 67% rolników poddanych badaniu, natomiast wiedzę dotyczącą składowych wszystkich trzech obszarów deklaruje 54% spośród nich. Data pełnego wdrożenia wszystkich trzech obszarów w zakresie zarządzania jest znana przez 84% badanych, natomiast wiedzę na temat dotychczas wdrożonych *Obszarów A i B*, które obejmują w kolejności: identyfikację i rejestrację zwierząt i zagadnienia ochrony środowiska naturalnego (A) oraz zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt oraz zdrowotność roślin (B) posiada 68% respondentów.

W dalszej części kwestionariusza zadano pytania, które miały na celu określenie bezpośredniego wpływu wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) na ochronę środowiska naturalnego obszarów wiejskich poprzez wdrażanie zasad prośrodowiskowych w produkcji roślinnej i zwierzęcej, które wynikają wprost z *cross-compliance*. Spośród badanych 79% deklaruje, że zdobyło wiedzę na temat konieczności ewidencjonowania rolnym chemicznych środków ochrony roślin stosowanych w gospodarstwie, a 42% rolników prowadzi również ewidencję środków bio-bójczych.

Oceniając wiedzę badanych, dotyczącą przechowywania pasz stosowanych w produkcji zwierzęcej, stwierdza się, że większość producentów rolnych ma ugruntowaną wiedzę w tym obszarze (80%) oraz stosuje ją w praktyce (76%). Istotnym problemem występującym w dotychczas przebadanych województwach (dolnośląskie i opolskie) jest stosowanie pasz pochodzenia zwierzęcego w produkcji zwierzęcej. W województwie łódzkim stosowanie takich pasz potwierdziło 4% badanych i w porównaniu z województwami opolskim (3%) i dolnośląskim (9%) jest to wartość średnia; przy czym należy dążyć do bezwzględnego wyeliminowania ich z praktyki rolniczej. Tak jak w poprzednich województwach, również rolnicy z terenu województwa łódzkiego tłumaczą stosowanie mączek rybno-kostnych względami ekonomicznymi oraz uzyskiwaniem lepszych efektów produkcyjnych, gdy je stosują.

Znajomość zasad *Dyrektywy Ptasiej*, dotyczącej ochrony dzikich ptaków i *Dyrektywy Siedliskowej*, dotyczącej ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, deklaruje 81% badanych, natomiast umiejętność podania trzech przykładów wymogów wynikających z obu aktów została potwierdzona przez blisko połowę z nich (40%). Wymogi te to m.in. zakaz:

- chwytania, okaleczania, zabijania, transportowania, pozyskiwania i przetrzymywania ptaków żywych i martwych podlegających ochronie,
- niszczenia jaj, gniazd, płożenia ptaków objętych ochroną,
- zbierania, zrywania i niszczenia roślin i grzybów objętych ochroną.

W dalszej części kwestionariusza wywiadu zadano pytania dotyczące respektowania zasad używania azotanów pochodzenia rolniczego w obszarze ochrony wód powierzchniowych i podziemnych. Zadawalający jest poziom wiedzy rolników w zakresie znajomości elementów, jakie powinien zawierać opracowywany w gospodarstwie roczny plan nawożenia. Aż 73% badanych prawidłowo wymieniło jego składowe, tj.:

- zapotrzebowanie roślin na składniki pokarmowe,
- odczyn i zasobność gleby w składniki mineralne,
- źródła składników nawozowych w gospodarstwie, w tym nawozy naturalne i organiczne.

Ponad 76% badanych posiada wiedzę na temat ilości nawozów organicznych produkowanych w gospodarstwie rolnym w stosunku do powierzchni gruntów rolnych będących w posiadaniu rolnika – wynosi ona 170 kg N/ha.

Umiejętność prawidłowego wskazania okresu, w którym mogą być stosowane nawozy naturalne (marzec-listopad), potwierdziło 91% respondentów, a odpowiednie wymiary płyty obornikowej dla swojego gospodarstwa umiało wskazać zaledwie 31% poddanych badaniu.

W pytaniach dotyczących systemu rejestracji i identyfikacji zwierząt gospodarskich 99% rolników zadeklarowało posiadanie numeru siedziby stada nadanego gospodarstwu przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Tyle samo producentów rolnych potwierdza fakt prowadzenia ksiąg rejestracji bydła, świń, owiec i kóz. Natomiast posiadanie zgodnego z przepisami oznakowania wszystkich zwierząt hodowanych w gospodarstwie potwierdza 83% badanych.

W przypadku pytań dotyczących spełniania minimalnych wymogów w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska umiejętność prawidłowego wskazania okresu (3 lata), w którym ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej powierzchni w ramach działki ewidencyjnej, umiało określić 76% badanych.

W dalszym ciągu, mimo dużej świadomości (82%) producentów rolnych, dotyczącej zakazu wypalania traw, ściernisk, miedz czy przydrożnych rowów, 61% z nich stosuje tę praktykę w swych gospodarstwach.

W końcowej części badania zadano pytanie, mające dokonać oceny dotychczasowego okresu wdrażania Zasady Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) w gospodarstwach zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego. Wśród wszystkich badanych, 61% twierdzi, że wymogi tworzące Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) służą ochronie środowiska naturalnego terenów wiejskich i powinny być wdrażane we wszystkich obszarach. Natomiast 13,5% producentów rolnych z terenu województwa łódzkiego jest zdania, że należy zaprzestać wdrażania i przestrzegania Zasady Wzajemnej Zgodności, bo nie służą one ochronie środowiska i utrudniają prowadzenie produkcji roślinnej i zwierzęcej; konieczność dalszej realizacji *cross-compliance*, po uwzględnieniu pewnych modyfikacji, dostrzega 25,5% osób biorących udział w badaniu.

W ujęciu lokalnym najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się w powiatach sieradzkim i radomszczańskim, gdzie konieczność wdrażania wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) w obecnym kształcie widzi odpowiednio 71% i 64% badanych rolników. Wdrażanie omawianego mechanizmu największą niechęć budzi wśród rolników prowadzących gospodarstwa na terenie powiatu pabianickiego, gdzie potrzebę realizacji *cross-compliance* widzi tylko 30% osób biorących udział w badaniu.

WNIOSKI

1. Poziom świadomości rolników prowadzących gospodarstwa na terenie województwa łódzkiego w obszarze znajomości wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności (*cross-compliance*) wymaga uporządkowania i uzupełnienia. Spośród badanych 76% zna pojęcie *cross-compliance*, natomiast znajomość szczegółowych wymogów wynikających z omawianego mechanizmu deklaruje 59% badanych znających ów termin. W odniesieniu do województw, w których przeprowadzono dotychczas badania (dolnośląskie i opolskie), rolnicy łódzcy charakteryzują się najniższym poziomem wiedzy w tym obszarze.

2. Najwyższy poziom wiedzy nt. Zasad Wzajemnej Zgodności prezentują rolnicy, prowadzący gospodarstwa na terenie powiatów sieradzkiego i radomszczańskiego, gdzie, w kolejności, 79% i 76% producentów rolnych wyraża przekonanie, że mechanizm *cross-compliance* ma korzystny wpływ na poprawę środowiska naturalnego terenów wiejskich i powinien być wdrażany w formie obowiązującej. Potwierdza to istnienie najwyższego stopnia świadomości prośrodowiskowej w północnej i południowej części województwa łódzkiego oraz pozwala domniemywać, że w rejonach tych poprawa środowiska naturalnego obszarów wiejskich będzie postępować najszybciej.

3. Niewielki udział producentów rolnych posiadających wiedzę na temat dotychczas wdrożonych *Obszarów A i B* w badanej grupie (68%) pozwala postawić tezę mówiącą, o tym, że pozostałe 32% rolników, którzy nie dysponują tą wiedzą, nie realizuje wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności.

4. Praktykami, które należy natychmiast wyeliminować z działalności rolniczej, są: wypalanie łąk, ściernisk, miedz i rowów, a także stosowanie mączek rybnych w produkcji zwierzęcej.

5. Szansą na podniesienie poziomu wiedzy w obszarze znajomości wymogów tworzących Zasadę Wzajemnej Zgodności dla rolników prowadzących gospodarstwa na terenie województwa łódzkiego jest udział w szkoleniach organizowanych przez Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Bratoszewicach oraz podmioty prywatne.

LITERATURA

- Bisaga A., 2009. Wpływ zasady *cross compliance* na kształtowanie nowej ekonomiki rolnictwa na przykładzie badań w regionie opolskim. *J. Agribus. Rural Dev.* 2(12), 37-34.
- Borkowska M., Kruszyński M., 2011. Znajomość wymogów wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) wśród rolników z województwa dolnośląskiego. *Zesz. Nauk. SGGW, Ekon. Org. Gosp. Żywn.* 90, 99-107.
- Jones J., 2006. How do farmers regard the cross-compliance conditions attached to Single Payment Scheme in England. *Root Rural Research Conference, Wadham College, Oxford, 4-5 April 2006.*
- Kędzior Z., 2005. *Badania rynku. Metody zastosowania.* PWE, Warszawa.
- Kopeć B., 1983. *Metodyka badań ekonomicznych w gospodarstwach rolnych. Wybrane zagadnienia.* Skrypt AR Wroc. 269.
- Korycińska A., 2009. Przyszłość *cross-compliance* w świetle dyskusji o systemie płatności bezpośrednich po 2013 r. *Wyd. FAPA, Warszawa.*
- Łuczka-Bakuła W., 2006. W kierunku rolnictwa zrównoważonego – od programów rolnośrodowiskowych do *cross-compliance*. *Zesz. Nauk. AR Wroc.* 540. Roln. 87.
- Niewęglowska G., 2011. Środowiskowy wymiar zasady wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) respektowanej przez gospodarstwa rolne. *Ochr. Środ. Zasob. Natur.* 49.
- Integration of environment into EU agriculture policy – the IRENA indicatorbased assessment report. 2006. *EEA Report 2.*

KNOWLEDGE OF CROSS-COMPLIANCE AMONG FARMERS FROM THE ŁÓDŹ VOIVODESHIP

Summary. The article made an appraisal of acquaintances of requirements being included in the cross-compliance rules (a cross-compliance) amongst farmers of drivers of the household in the Łódź voivodeship. Examinations were conducted in 2012 on the group of 300 farmers and demonstrated, that level of the knowledge of Łódź farming producers in the scope of cross-compliance is incomplete and requires replenishment. Examinations were carried out in the framework of the large research project, which aim is to know the level of the knowledge about the scope cross-compliance amongst farmers from south-west and central Poland. So far articles have been printed on the knowledge of cross-compliance amongst the Lower Silesia and Opole farming producers.

Key words: cross-compliance, Common Agricultural Policy, environmental protection of the countryside, farming, agriculture, Łódź voivodeship

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 24.04.2012

Do cytowania – For citation: Borkowska M., Kruszyński M., 2012. Znajomość zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance) wśród rolników z województwa łódzkiego. J. Agribus. Rural Dev. 3(25), 35-42.